

06 ΣΕΠ. 2016

Ημ/νία: 05/09/2016

Α. Π.: ΥΠΠΟΑ/ΑΤΝΠΚΕ/267733/1900

Απάντηση στο έγγραφο: ΥΠΠΟΑ/ΑΤΝΠΚΕ/267733/1900

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ
& ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ**

Ερ. Φ.: 415

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20-22
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426
Email : tmnpke@culture.gr

ΠΡΟΣ: ☒ Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: Γ. Βουλευτή κ. Γιάννη Μανιάτη

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 7568/10.8.2016 Ερώτηση με θέμα:
«Αποκατάσταση φθορών και συντήρηση Ι. Ν. Αγ. Νικολάου και Αγ. Γεωργίου Ναυπλίου»

Σε απάντηση της με αριθμ. πρωτοκόλλου 7568/10.8.2016 Ερώτησης του Βουλευτή κ. Γιάννη Μανιάτη και σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες Υπηρεσίες μας, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Α. Ο Ναός του Αγίου Νικολάου είναι κηρυγμένος ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο με την Υ.Α. 62493/2330/6.8.1952, ΦΕΚ 186/Β'/19.8.1952. Σύμφωνα με αναρτημένη κτητορική επιγραφή στην δυτική του όψη οικοδομήθηκε το 1713, κατά την περίοδο της Β' Βενετοκρατίας, με φροντίδα του προβλεπτή του Στόλου, Agostino Sagredo. Ωστόσο είναι περισσότερο από βέβαιο ότι πρόκειται για ναό που ανακατασκευάστηκε εκ θεμελίων στην θέση του παλαιότερου ναού κατά την πρώτη περίοδο του νέου Ελληνικού Κράτους, όπως υποδηλώνει η πλήρης ευθυγράμμιση των μακρών του πλευρών με τις οικοδομικές γραμμές του σχεδίου πόλης της περιοχής που πολεοδομήθηκε για πρώτη φορά μετά το 1830, σύμφωνα με τις προτάσεις των μηχανικών και την προσωπική επιβεβαίωση των σχεδίων από τον Ιω. Καποδίστρια. Ο Ναός, που έχει ορθογώνια κάτοψη με μέσες διαστάσεις 14,5 X 23,0 μ., εγκαινιάστηκε το 1836 και ανήκει στον τύπο της μονόχωρης βασιλικής.

Έχει επίπεδη οροφή στον τύπο της επτανησιακής ουρανίας: η οροφή καμπυλώνει στην ένωσή της με τους μακρούς τοίχους δίνοντας την αίσθηση της ατελούς αψίδας. Το τμήμα της οροφής χωρίζεται σε τρία τετραφυλλόσχημα διάχωρα, στα οποία εικονίζονται στο κέντρο η Αγία Τριάδα και στα δύο άλλα οι τέσσερις ευαγγελιστές. Ο αγιογράφος της ουρανίας είναι άγνωστος, αλλά από την τεχνοτροπία και τις ομοιότητες της παράστασης με φορητή εικόνα μεγάλων διαστάσεων στο ναό της Ευαγγελίστριας του Πειραιά, εκτιμάται ότι έχουν αγιογραφηθεί από τον Μιχαήλ Παπαδάκη κατά το τέλος του 19^{ου} έως τις αρχές του 20^{ου} αι.

Το τέμπλο είναι ξυλόγλυπτο μάλλον της δεκαετίας του 1840. Συνδυάζει παραδοσιακά και νεοκλασικά μοτίβα και σύμφωνα με σωζόμενη στο ναό ιδιόχειρη προσφορά, είναι πολύ πιθανό τις εργασίες συντήρησης και επιχρύσωσης να τις πραγματοποίησε ο Κων/νος Αρτέμης στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Στο τέμπλο ξεχωρίζουν οι δεσποτικές εικόνες οι οποίες φιλοτεχνήθηκαν το 1848-1849 από τον αγιογράφο Ιωάννη Δημάδη.

Ο ναός έχει δεχθεί μεταγενέστερες επεμβάσεις στις όψεις του και κυρίως στην δυτική πλευρά στο μέσον του 20^{ου} αι. με τις οποίες έχει αλλοιωθεί σημαντικά η μορφολογία των όψεων. Αυτές είναι η κατασκευή των δύο κωδωνοστασίων από σκυρόδεμα, η ανακατασκευή του προστώου, η διαμόρφωση νεοκλασικών διακοσμητικών στοιχείων στις όψεις κλπ.

Η στέγη του ναού είναι η αρχική ξύλινη, δίρριχτη με επικάλυψη από κεραμίδια βυζαντινού τύπου τοποθετημένα ημικολυμβητά. Ο σκελετός αποτελείται από 11 ζευκτά (ανά 2,0 μ. περίπου) που εδράζονται σε ξύλινο στρωτήρα επί των μακρών τοίχων του ναού. Τα ζευκτά έχουν την συνήθη διαμόρφωση με ορθοστάτη («μπαμπά»), αντηρίδες, αμείβοντες και ελκυστήρα, με την εξής ιδιομορφία: λόγω του μεγάλου ανοίγματος (13,0 μ.)

ο ελκυστήρας αποτελείται από δύο ξύλινες δοκούς οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με τρόπο μισοχαρικό και με την βοήθεια μεταλλικών στοιχείων (τζινέτια). Μεταξύ του ελκυστήρα και του ορθοστάτη υπάρχει επιπλέον σταθερή σύνδεση με αντίστοιχα μεταλλικά στοιχεία. Ανάμεσα σε κάθε ζευγάρι ζευκτών, έχουν τοποθετηθεί στο ύψος του ελκυστήρα, δύο δοκοί («ορφανά») που επίσης εδράζονται στο περιμετρικό ξύλινο στρωτήρα. Κατά τον ίδιο τρόπο με τους ελκυστήρες, κάθε δοκός αποτελείται από δύο επιμέρους τμήματα που συνδέονται μεταξύ τους με ξύλινες «καβίλιες». Επί του επιπέδου που δημιουργούν οι ελκυστήρες και πάνω σε αυτούς έχουν τοποθετηθεί κατά τον διαμήκη άξονα του ναού (κάθετα στους ελκυστήρες συνδεδεμένη με αυτούς με «γυφτόκαρφα») δύο ακόμη ξύλινες δοκοί (αποτελούμενη κάθε μία από περισσότερα τμήματα με μισοχαρική σύνδεση). Η στέγη ολοκληρώνεται με την χρήση τεγίδων, σανιδώματος και κεράμωσης.

Η ξύλινη επιζωγραφισμένη οροφή είναι αναρτημένη επί των προαναφερόμενων δοκών του σκελετού (ελκυστήρες). Αποτελείται από διαμήκη πηχάκια καρφωμένα με μικρό κενό ανάμεσά τους και πλήρωση με ενισχυμένο κονίαμα. Στα δύο άκρα (βόρειο και νότιο) η οροφή καμπυλώνει προς τα κάτω προκειμένου να διαμορφωθεί με σκαφοειδή τρόπο όπως προαναφέρθηκε.

Κατά το παρελθόν η αρμόδια Εφορεία Αρχαιοτήτων (5^η Ε.Β.Α. και στην συνέχεια η 25^η Ε.Β.Α.) χορήγησε εγκρίσεις τόσο για την επισκευή της στέγης, του δαπέδου, του ξυλόγλυπτου τέμπλου, όσο και για συχνότερες εργασίες επαναχρωματισμού των όψεων (2001, 2007). Από τα προαναφερόμενα ωστόσο πραγματοποιήθηκαν μόνον οι εργασίες επαναχρωματισμού των όψεων.

Κατά το 2015 η Εφορεία Αρχαιοτήτων Αργολίδας με την με αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΣΑΝΜ/191406/112724/4089/22.7.2014 απόφαση (ΑΔΑ: ΨΨ2Γ-1ΗΘ) ως απάντηση στο αίτημα του Ι.Ν. για προσωρινές εργασίες προστασίας της στέγης, χορήγησε την έγκριση για την προσωρινή κάλυψή της με πλαστικό φύλλο καθώς και για την τοποθέτηση ικριωμάτων αντιστήριξης και προστασίας, στην περιοχή όπου είχαν παρουσιαστεί προβλήματα (θραύση δύο δοκών). Επιπλέον ζητήθηκε η υποβολή μελέτης για την οριστική αντιμετώπιση του θέματος. Το εκκλησιαστικό συμβούλιο και ο μελετητής μηχανικός ανταποκρίθηκαν με μεγάλη απροθυμία στην ανάγκη σύνταξης μελέτης, ενώ επιπλέον τα υποβαλλόμενα στοιχεία ήταν ανεπαρκέστατα και χρειάστηκε η υποβολή διαδοχικά συμπληρωματικών στοιχείων έως ότου η μελέτη για την επισκευή της στέγης αποκτήσει τα ελάχιστα αναγκαία στοιχεία για την εξασφάλιση της σωστής επισκευής. Στην συνέχεια το αίτημα διαβιβάστηκε στο Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Πελοποννήσου και μετά την γνωμοδότηση του συμβουλίου χορηγήθηκε η έγκριση από την ΕΦΑ Αργολίδας για την επισκευή της στέγης [Φ1/5/5084/27.06.2016 (ΑΔΑ: 7ΖΛΠ4653Π4-Σ7Π)] απόφαση.

Ωστόσο, με ευθύνη του εκκλησιαστικού συμβουλίου και του μελετητή μηχανικού οι εργασίες για την επισκευή της στέγης δεν ξεκίνησαν. Μετά από νέο έγγραφο του εκκλησιαστικού συμβουλίου (αρ. πρωτ. 6622/2.8.16 της ΕΦ.Α.ΑΡΓ.) με το οποίο σημειώνεται ότι πραγματοποιήθηκαν ρήγματα στις οροφografίες και το γέισο του ναού, υπάλληλοι της Εφορείας πραγματοποίησαν άμεσα αυτοψία κατά την οποία διαπιστώθηκε το εξαιρετικά σημαντικό πρόβλημα κατάρρευσης της ξύλινης στέγης του, με άμεσο κίνδυνο για τους εισερχόμενους στον ναό αλλά και για όσους διέρχονταν από τις περιμετρικές οδούς. Με την επιτακτική προτροπή των υπαλλήλων και της Διευθύντριας της Εφορείας, το εκκλησιαστικό συμβούλιο έκλεισε το ναό. Ακολούθως την ίδια ημέρα με το με αρ. πρωτ. Φ1/5/6622/5.8.2016 έγγραφο της Εφορείας ζητήθηκε να ξεκινήσουν άμεσα οι εργασίες επισκευής της στέγης ενώ κατά αποκλειστική προτεραιότητα ζητήθηκε η πλήρης υποστύλωση και αντιστήριξη της οροφής και της στέγης.

Οι προαναφερόμενες ενέργειες της Εφορείας είχαν καταλυτική επίδραση στην προστασία ανθρώπινων ζώων, καθώς αμέσως μετά (πρώτες πρωινές ώρες Σαββάτου 6.8.2016) σημειώθηκε πτώση μεγάλου τμήματος από το γέισο του ναού στην βόρεια πλευρά, χωρίς ωστόσο να σημειωθεί τραυματισμός, καθώς στην θέση αυτή είχε ήδη τοποθετηθεί ικριώμα για την αποτροπή προσέγγισης από τους διερχόμενους.

Παρά το γεγονός ότι η κρισιμότητα του θέματος επισημάνθηκε από την Εφορεία τόσο προφορικά, όσο και γραπτά, οι εργασίες ξεκίνησαν στις 7.8.16 με την τοποθέτηση ικριωμάτων εξωτερικά του ναού και στις 8.8.16 με αφαίρεση κεραμιδιών από την στέγη. Δεδομένου ότι οι εργασίες εκτελούνταν με καθυστέρηση, χωρίς καλό συντονισμό και χωρίς την απαιτούμενη αποφασιστικότητα, η Εφορεία απέστειλε το με αρ. πρωτ. Φ1/5/6833 οικ./9.8.2016 έγγραφο. Σε αυτό επισημάνθηκε προς το εκκλησιαστικό συμβούλιο ότι οι εργασίες θα πρέπει να αποκτήσουν τον χαρακτήρα του κατεπείγοντος, να γίνουν περισσότερο μαζικές και να επικεντρωθούν στην αφαίρεση φορτίου από την στέγη

(κεράμωση) και την τοποθέτηση ικριωμάτων υποστύλωσης και αντιστήριξης, με άμεσο στόχο την εξασφάλιση του κτιρίου έναντι κατάρρευσης τμημάτων του.

Παράλληλα διαπιστώθηκε ότι κατά τις εργασίες που είχαν πραγματοποιηθεί για την τελευταία χρονικά πλήρη αντικατάσταση της κεράμωσης (περίπου στο μέσον της δεκαετίας του 1980) το ασφαλικό φύλλο στεγάνωσης δεν είχε τοποθετηθεί με τον ενδεδειγμένο τρόπο. Δηλαδή δεν έφθανε μέχρι το άκρο του γείσου, αλλά σταματούσε περίπου 1,0 μ. πιο μέσα, με αποτέλεσμα τα όμβρια που εισέρρεαν από τα σπασμένα κεραμίδια να μην εμφανίζονται άμεσα στην οροφή του ναού, αλλά να προκαλούν την σήψη στις ξυλοδεσιές και τον ξύλινο στρωτήρα των περιμετρικών τοίχων.

Μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκαν μόνον οι εργασίες αφαίρεσης της κεράμωσης από το μεγαλύτερο τμήμα της στέγης, η τοποθέτηση απολύτως προσωρινής επιστέγασης με πλαστικό φύλλο προστασίας εξωτερικά της στέγης, καθώς και η δημιουργία παταριού στο εσωτερικό για την εργασία συντηρητών, οι οποίοι ήδη τοποθέτησαν γάζες προστασίας σε μεγάλη επιφάνεια της επιζωγραφισμένης οροφής. Ωστόσο δεν έχει πραγματοποιηθεί υποστύλωση και αντιστήριξη της οροφής και της στέγης.

Στην σημερινή της κατάσταση η ξύλινη στέγη παρουσιάζει έντονη παραμόρφωση, με μεγάλη ύβωση (50-70 εκ. κατ' εκτίμηση) και θραύση τουλάχιστον πέντε έως έξι γειτονικών δοκών της βόρειας πλευράς («αμείβοντες») καθώς και δύο ελκυστήρων («ορφανά»). Λόγω της παραμόρφωσης πολλές ξύλινες συνδέσεις έχουν αστοχήσει. Παράλληλα η επιζωγραφισμένη οροφή, λόγω της κύρτωσης της οροφής προς το εσωτερικό έχει πολλές φθορές, με εκτεταμένες ρηγματώσεις, αποκολλήσεις και πτώσεις τμημάτων ζωγραφικού διακόσμου. Η κατάσταση σε αυτό το σημείο έχει προσωρινά σταθεροποιηθεί με την τοποθέτηση γαζών προστασίας.

Το έργο της αποκατάστασης σε αυτή την φάση δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ασφάλεια, τόσο ως προς το χρονοδιάγραμμα και το είδος των εργασιών, όσο και ως προς το κόστος. Για την πλήρη αποκατάσταση θα απαιτηθεί η συνεργασία εμπειρων και εξειδικευμένων μηχανικών σε αντίστοιχα έργα, με ικανό συνεργείο μαστόρων και συντηρητών. Απαραίτητη είναι η προϋπόθεση ότι θα προηγηθεί η σύνταξη μιας αναλυτικής μελέτης (οδηγός αποκατάστασης) με εκτίμηση των κινδύνων, του κόστους, καθώς και των απαραίτητων προπαρασκευαστικών εργασιών (μεταλλικό στέγαστρο προστασίας).

Ωστόσο σε προτεραιότητα βρίσκεται το έργο της προσωρινής εξασφάλισης του κτιρίου έναντι την κακής κατάστασης του ξύλινου φορέα, που εγκυμονεί κινδύνους κατάρρευσης, σε συνδυασμό με τον επερχόμενο χειμώνα. Απαιτείται η υποστύλωση και αντιστήριξη της οροφής και της στέγης, με ταυτόχρονη προστασία των ζωγραφικού διακόσμου και η τοποθέτηση στεγανής επικάλυψης εξωτερικά της στέγης με ικανή αντοχή στον χρόνο και τις καιρικές συνθήκες (τεντόπανο).

Κατά την συνάντηση στελεχών της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αργολίδας με μέλη του εκκλησιαστικού συμβουλίου και τους τεχνικούς του συμβούλους στις 22.8.2016, στον χώρο του Ιερού Ναού, δηλώθηκε από πλευράς τους η οικονομική αδυναμία τους για την κάλυψη του κόστους των εργασιών που απαιτούνται.

Β. Ο Ναός του Αγίου Γεωργίου χρονολογείται στον 16° αι. και πρόκειται για οθωμανικό τέμενος που μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό κατά την β' Ενετοκρατία με παράλληλη επιμήκυνση προς τα ανατολικά. Ακολούθησαν δύο ακόμη διαδοχικές εναλλαγές στην λατρευτική χρήση του, η πρώτη κατά την περίοδο της β' Τουρκοκρατίας και η δεύτερη αμέσως μετά το 1821. Η νεοκλασική προσθήκη που έγινε κατά το έτος 1834 στην δυτική του πλευρά περιλαμβάνει ισόγεια στοά ανοικτή στην πλατεία, νάρθηκα στον όροφο αυτής και μαρμάρινο κωδωνοστάσιο.

Το μνημείο ήδη από τον 18° αι. αντιμετωπίζει σημαντικά στατικά προβλήματα που οφείλονται κυρίως στις ωθήσεις που επιβάλλουν στους πλάγιους τοίχους οι καμάρες και ο τρούλος. Αυτά αντιμετωπίστηκαν με την κατασκευή δύο αντηρίδων στην νότια πλευρά και τεσσάρων ομοειδών στην βόρεια πλευρά κατά το μέσον του 20^{ου} αι. Για τον ίδιο λόγο επίσης κατά το μέσον του 20^{ου} αι. ενισχύθηκαν οι τέσσερις πεσσοί κυκλικής διατομής, που βρίσκονται στον κυρίως ναό και υποβαστάζουν τα τόξα και τους θόλους της στέγης. Η ενίσχυση περιελάμβανε την κατασκευή τεσσάρων ανεξάρτητων κατακόρυφων τοιχίων από σκυρόδεμα σε επαφή με κάθε έναν από τους πεσσούς, διατεταγμένα στις τέσσερις διευθύνσεις αυτών, Α, Δ, Β και Ν.

Από τότε και έως σήμερα δεν έχουν πραγματοποιηθεί ουσιαστικές επεμβάσεις συντήρησης στο μνημείο. Σήμερα ωστόσο παρουσιάζονται φθορές και βλάβες στα προαναφερόμενα τμήματα από σκυρόδεμα, όπως τμηματική καταστροφή της επιφάνειας, αποκάλυψη και διάβρωση οπλισμού, τοπικές αποκολλήσεις των τοιχίων από τους

πεσσούς. Επιπλέον υφίστανται προβλήματα φθορών στα τοιχογραφημένα τμήματα των οροφών οφειλόμενα κυρίως στην μέτρια ικανότητα στεγάνωσης που παρέχει η παλαιά κεράμωση. Παράλληλα εξακολουθούν να υφίστανται αρκετές ρωγμές σε θόλους που φανερώνουν ότι τα στατικά προβλήματα απαιτούν διαρκή παρακολούθηση, έλεγχο και σχεδιάσμά για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους. Η τοπική αποκόλληση και κατάπτωση επιχρισμάτων, όπως αυτή που σημειώθηκε πρόσφατα, εντάσσεται στα προαναφερόμενα προβλήματα διάβρωσης του οπλισμού των ενισχύσεων από σκυρόδεμα.

Με πρωτοβουλία της Εφορείας αρχαιοτήτων Αργολίδας, και της Περιφερειακής Ενότητας Αργολίδας συντάχθηκε μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, της ΕΦΑ Αργολίδας, της Περιφέρειας Πελοποννήσου, της Αναπτυξιακής Εταιρείας ν. Αργολίδας (Α.Ε. Ο.Τ.Α.) και του Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Γεωργίου για την σύνταξη μελέτης στατικής αποκατάστασης του Ναού. Την περίοδο αυτή το μνημόνιο συνεργασίας βρίσκεται στο στάδιο της υπογραφής από τα συμβαλλόμενα μέρη, ωστόσο η ομάδα μελέτης έχει ήδη ξεκινήσει το έργο της αποτύπωσης. Η έκταση και το είδος των επισκευών για την αντιμετώπιση των, προαναφερόμενων προβλημάτων, θα καθορισθεί από την μελέτη.

Ο Υπουργός
Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

Ακριβές Αντίγραφο

Η Προϊσταμένη του Τμήματος της Γραμματείας
Αρχείου και Ενημέρωσης Κοινού

Χ. ΜΑΚΑ